

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRIGAZGATÓK TANÁCSÁNAK 1984–1985. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL

A tanács a címben jelzett időszak első ülését Debrecenben 1984. június 26–27-én tartotta, ahol az előzetes közvéleménykutatás eredményeként az *egyetemi könyvtárak számítógépes együttműködésének* kérdéseit vitatta meg. Az egyetemi könyvtárak törekvése időben találkozott az Állami Tervbizottság felhívásával, miszerint a tárcáknak össze kell állítaniuk számítástechnikai programjukat.

Mader Béláné (JATEKK) Javaslat az egyetemi könyvtárak számítógépes együttműködésére c. előadásában elmondta, hogy a szolgáltatások minél hatékonyabb és gazdaságosabb megvalósítása érdekében szükség lenne közös számítógépes adatbázis létrehozására. Ennek realizálása lehetőséget adna például a kiadványok egyszeri feldolgozásának többszöri felhasználására, a tájékoztatás elmélyítésére, az állománygyarapító tevékenység összehangolására. Vázolta a más adatbázisokhoz (pl. a Magyar Nemzeti Bibliográfia) való kapcsolódás előnyeit és végül szólt a megvalósítás feltételeiről.

Gomba Szabolcsné (KLTEK) a szakirodalom alapján körképet adott arról, hogyan haladnak a külföldi könyvtárak a számítástechnika alkalmazásában. Kiegészítésül ismertette a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára számítástechnikai fejlesztéseit és a további terveket.

A hozzászólók mindegyike megerősítette a számítógépesítés szükségességét, szóltak a nehézségekről, saját gondolataikról, és az egyedi kezdeményezések mellett központi megoldásokat sürgettek. Szó esett a központi szolgáltatások sürgető fejlesztéséről, a számítástechnikusok és a könyvtárosok szükséges kapcsolatáról is.

Gáspár András a Tudományszervezési és Informatikai Intézet munkatársa az elektronikai és ezen belül az informatikai kormányprogramot ismertette, rámutatva arra, hogy a gépesítésben az egyetemi könyvtáraknak példát kellene mutatniuk, ugyanis a többi könyvtárral szemben előnyösebb helyzetben vannak, hiszen az egyetemeknek van számítóközpontjuk, amelyek az egyetemi könyvtárak rendelkezésére is állnak. „Értelmes célra a múltban is volt, a jövőben is lesz pénz” – mondta.

A következő napirendi pont *Bilincsi Lajos Az egyetemi könyvtári hálózatok helyzete és problémái* c. előadása – pontosabban szólva kerekasztal-beszélgetése – volt. Visszatekintett az egyetemi könyvtárak első, 1959-ben rendezett konferenciája óta megtett útra. Már többször is úgy tűnt, hogy megnyugtatóan rendeződik a hálózatok ügye, amikor újabb és újabb hátráltató tényezők bukkantak fel a megoldás útjában. Időnként meg kell vizsgálni a hálózatok helyzetét, hiszen a jövőben is számolni kell új jelenségek fellépésével.

A kötetlen beszélgetésben a jelenlevők beszámoltak saját hálózatuk helyzetéről: a JATE könyvtári viszonyai még feudális maradványokat őriznek, a teljes állomány egy-

harmada a tagkönyvtárakban található, igen ellentmondásos a tanszéki könyvtárosok helyzete is.

Az ELTE Egyetemi Könyvtára mellett eddig működött a karközi bizottság, ám a folyóiratrendelések szükségessé váló koordinálására nem vállalkozott. A tanszéken lévő állomány jórésze ma is leltározatlan. De a leltározott anyag védelme is nehéz a tanszéken; pert kellett indítani, hogy megállapítható legyen ki a felelős a hiányokért. Ujabbán minden karon a dékán megbízottjaként egy-egy könyvtáros foglalkozik a tanszéki könyvtárak ügyeivel.

A Kertészeti Egyetemen intézeti könyvtárakat igyekeztek létrehozni, de ez a törekvés az érintett tanszékek ellenállásába ütközött.

A Kossuth Lajos Tudományegyetemen is kudarcot vallott a tanszéki könyvtárak integrációs terve. 1969-ben még sikerült létrehozni a kémiai szakkönyvtárat (illetve: részleget), ám 1983-ban, amikor az intézetek megalakulását követően, a fizikai szakrészleget akarták megszervezni az érintett tanszéki könyvtárak összevonásával, kiderült, hogy a szubjektív feltételek hiányoznak. Így csupán gyarapítási egyeztetéssé zsugorodott a korábbi elképzelés. Annak ellenére, hogy egyelőre a többi intézetben sem sikerült összevonni a tanszéki könyvtárakat, az integrálási tervekről nem mondanak le. A gyökeres megoldást a gépesítéstől várják.

Az Állatorvostudományi Egyetemen rendezett, megnyugtató könyvtári állapotok uralkodnak. A 20 tanszék teljes állományát központilag nyilvántartják. Az egyetlen példányban járó külföldi folyóiratok csak a központi könyvtárban lehetnek; ennek előnyeit ma már az oktatók is elismerik. A folyóirat-tartalomjegyzék másolás ingyenes, rendszeres tájékoztatási eszközként bevált.

A pécsi Orvostudományi Egyetemen is megnyugtató a helyzet. Teljes a központosítás, instruktor látogatja sorba a tanszéki könyvtárakat.

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárügyét az erős centralizálás jellemzi, a tanszéki szempontokat azonban nem szabad mellőzni. A központi könyvtárban azok a folyóiratok találhatóak, amelyekre nagy a könyvtárközi kölcsönzési igény.

Ezután *Cholnoky Győző* adott tájékoztatást az időszerű könyvtári kérdésekről. Elmondta, hogy napjainkban négy fontos feladat foglalkoztatja a főhatóságot: a *gépesítés*, a *könyvtárosképzés* ügye, a *dokumentumbázis* fejlesztése és védelme, valamint a *könyvtárak működési körülményeinek, épületeinek javítása*.

Végül *Juhász Jenő*, az MM könyvtári osztálya vezetőjének levelét olvasta fel az elnök, amelyben a tanács különböző javaslatára adott választ. „Az egyetemi és főiskolai főosztály intézkedik a jogszabálymódosítás során az igazgatók szavazati jogának a megadásáról, az egyetemi tanácsban.”

Az egyetemi főiskolai főosztályhoz továbbították az egyetemi hallgatók könyvtárhasználati és szakirodalmi informatikai oktatása ügyében valamint a doktori disszertációk szélesebb körű hasznosítására készített javaslatokat.

A következő ülést a tanács 1985. február 28-án, az Állatorvostudományi Egyetem bővített és újjáalakított könyvtárában tartotta. Itt *Lami Gyula* rektorhelyettes üdvözlő szavai után *Walleshausen Gyula* elnök megemlékezett az 1984. október 26-án elhunyt *Héberger Károly*ról, a Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtárának igazgatójáról, a tanács igen

tevékeny tagjáról. A jelenlévők felállással emlékeztek Héberger Károlyra, akinek legutolsó munkája: *Az egyetemi könyvtárak munkavédelmi helyzete* c. az ülés napirendjén szerepelt. A témát Végh Ferenc terjesztette elő, ő volt az előterjesztés végső formába öntője is. A munkavédelem fogalmát szélesen kell értelmezni, például a tűzvédelem és az egészségvédelem is beleértendő. A Közalkalmazottak Szakszervezete 1962-ben dolgozta ki munkavédelmi útmutatóját, de ma már kívánatos lenne egy új közreadása.

A hozzászólások elsősorban a raktári munka és az állványzat veszélyeire, a fapapucs viseléséből fakadó veszélyekre hívták fel a figyelmet. Szó esett arról is, hogy a könyvtárak vezető állású dolgozói főhatóságuk sajátosságaihoz igazított tananyagból vizsgáznak, de ezekben nem esik szó a könyvtári munkavédelemről. Kívánatos lenne az előterjesztésben említett egységes könyvtári munkavédelmi szabályzat (vagy irányelvek) kiadása.

Cholnoky Győző ez alkalommal csupán néhány kiemelt témával foglalkozott, mivel az MM könyvtári osztályának munkatervét minden könyvtár megkapta.

Továbbra is kiemelt feladat a dokumentumvagyron építése, óvása és gondozása. Sok könyvtárban pusztulásnak indult az állomány. Év végére remélhetőleg lesz keret az értékesebb művek közül a legrosszabb állapotban lévők restaurálására.

Megkezdődött az ELTE Egyetemi Könyvtár rekonstrukciója; elkészültek a kiviteli tervek a debreceni, pécsi és a szegedi egyetemi könyvtár bővítésére.

A műszaki fejlesztés keretében az OSZK és a kiemelt feladatkörű könyvtárak a számítástechnikai terén előrehaladásra számíthatnak.

Sajnálattal állapította meg, hogy a könyvtárosok szaktudása és ezzel összefüggésben a hivatástudatuk nem megnyugtatóan alakul. Van olyan egyetemi könyvtár, ahol a dolgozók közül csak egynek van könyvtárszakos diplomája. A budapesti tanárképző főiskolán meghirdetett könyvtárszakon csak 10 hely van. Pozitívum, hogy a szegedi tanárképző főiskolán viszont megindult a könyvtárosképzés. Az ELTE-n a keretszámok növelésére tett ígéretüket az illetékesek nem váltották be. Egyik vidéki egyetemen könyvtári tanszék létesítésére már régebben javaslatot tett az MM könyvtári osztály, ám mindeddig eredmény nélkül. Bár valóban hiány van diplomás könyvtárosokban, téves az az itt is elhangzott vélemény, hogy „egyetemi könyvtárba csak egyetemet végzett könyvtáros való”. Minden könyvtárban sok olyan munka akad, amelyhez teljesen elegendő a könyvtárkezelői képzettség. Hiba és pazarlás e munkakörökre diplomás könyvtárosokat alkalmazni.

Harmadik ülését 1985. október 14-én tartotta a tanács Miskolcon, ahol *Az egyetemi könyvtárak szerepe az egyetemtörténet gondozásában* c. témát vitatta meg. Ez szerencsésen illeszkedett a Nehézipari Műszaki Egyetem és Könyvtára fennállásának 250. évfordulója alkalmából rendezett jubileumi tudományos üléshez.

Hiller István előzetes felmérésére alapozott előadásában áttekintette az egyetemi gyűjtemények fajtáit, kialakulásának történetét a Ratio Educationistól napjainkig. A tárgyi emlékek és az iratok gyűjtésében, megőrzésében, a könyvtárosok érdemeket szereztek, csakúgy mint a felsőoktatás-történeti kutatásokban. A jó könyvtáros az utódok munkáját könnyítheti meg, ha az egyetemi élet mindennapjainak eseményeit dokumentáló iratokat, képeket és egyéb dokumentumokat már a keletkezésükkor összegyűjti, továbbá élő lelkiismeretként évkönyvek, almanachok rendszeres közrebocsátását szorgalmazza.

Szögi László (ELTE Levéltár) korreferátumában megállapította, hogy minden egyetemen összegyűlik olyan írott és tárgyi forrásanyag, amelynek tárolása gondot okoz, s az egyetem vezetőinek dönteniük kell sorsukról. Ez az a „kritikus pont”, amikor a könyvtáros befolyásolhatja a döntést. Az iratanyag valamely területileg illetékes levéltárba is kerülhet, de szerencsésebb, ha az egyetem hoz létre szaklevéltárat. Így a feltárás mélyebb lehet, mód nyílik tudománytörténeti kutatások szervezésére, valamint a gyűjtemény pedagógiai célú hasznosítására is. Ilyen ideális eset alakult ki az egyetemi könyvtárhoz kapcsolódó könyvtár-levéltár-múzeum gyűjteményegyüttes révén például Sopronban, Miskolcon, továbbá az Állatorvostudományi Egyetem Könyvtárában.

Többen beszámoltak a könyvtárak keretében működő levéltári, múzeumi tevékenységről. A tanács állást foglalt, hogy ezeket a tevékenységeket nem szabad az alapfunkcióból származó könyvtári munka rovására végezni.

Az elnöki zárszó után Cholnoky Győző tájékoztatta a jelenlévőket a VII. ötéves terv MM könyvtári osztálya által kidolgozott könyvtárfejlesztési koncepciójáról: Az egyetemi könyvtárak szerepe kiemelkedő az országos könyvtári rendszerben, de többen igen súlyos gondokkal – főleg helyhiánnyal – küzdenek (BME, ELTE, JATE, KLTE, JPE). Enyhülést hoz majd a tárolókönyvtári elképzelés megvalósítása. A dokumentumállomány alakítása a mai gazdasági helyzetben nagy erőfeszítéseket kíván a könyvtárosoktól, bár egyelőre sikerült megtartani a korábban elért szintet. Sajnálatos, hogy a többi könyvtártípushoz képest itt a legnagyobb a feltáratlan állománymennyiség; A szolgáltatások közt jobban kell élni a reprográfia lehetőségeivel. A személyi ellátottság kulcskérdése a képzés. Haladást jelentene, ha az egyik vidéki egyetemen is beindulna a könyvtárosképzés de jobban ki kell használni a posztgraduális képzés lehetőségét is.

Walleshausen Gyula elnök bejelentette, hogy az egyetemi könyvtárigazgatók tanácsának titkársági feladatait a jövőben az OSZK–KMK látja el. Sente Ferenc, az OSZK–KMK igazgatója felvázolta elképzeléseit, rámutatott, hogy a tanács jól hasznosíthatja majd egyrészt a KMK apparátusát, másrészt azt a közvetlen kapcsolatot, amellyel az intézet rendelkezik az egyes tanácsadó testületekben pl. OKT, FKT, MKT stb.

A tanácskozás utolsó napján az egyetemi könyvtárigazgatói tanács tagjai részt vettek a vendéglátó könyvtár alapításának 250. évfordulója alkalmából rendezett emlékgyűlésen, ahol az elnök köszöntőt mondott majd az EKT és OKT nevében diplomát nyújtott át a jubiláló könyvtárnak.

WALLESHAUSEN Gyula
az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának
elnöke